

CİNSEL ŞİDDET

Aytül GÜRBÜZ TÜKEL*

Öz: Kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayanan, kadını inciten, fiziksel, cinsel, ruhsal veya ekonomik olarak zarar veren, toplum yaşamında ya da özel hayatında kadına baskı uygulayan ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yol açan her türlü davranıştır. Cinsel şiddet, mağdurun rızası olmadan, baskı kullanarak ya da rızasının aranmayacağı durumlarda (uyutucu – uyuturucu ilaç etkisi altında, zihinsel engelli, çocuk olmak gibi) herhangi bir cinsel hareket, girişim, cinsel içerikli sözler ile kişinin fiziksel, ruhsal ve sosyal zarar görmesidir. Türkiye’de her üç kadından biri 15 yaşından itibaren fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalıyor. Cinsel şiddete uğrayan kadın kendisine inanılmayacağı, kendisinin suçlanacağı düşüncesiyle çoğu kez şiddete uğradığını söylemez. Saldırgan ve mağdur aynı aileden, kurumdan, politik veya sosyal çevreden ise aile veya topluluklar kendini koruma stratejisi olarak gizlemeyi veya inkar etmeyi tercih edebilir, yaşanan olay ortaya çıktığında mağdur çevresinden beklediği yardımı alamaz ve desteği göremezse ikincil bir yaralanmaya ve ihanet travmasına yol açabilir. Kişinin destek sistemlerinin iyi olduğu, sıkıntısını paylaşabildiği ortamlar iyileşme için çok önemli. Bir de adaletin olmadığı, zarar verenin yanına kâr kaldığı algısı oluşursa kişinin çaresizliği ve umutsuzluğu katlanarak artmaktadır. Tecavüz mağdurlarının takip çalışmasında iyileşme oranları yüksek olan kadınların tecavüz karşıtı harekette aktif olanlar olduğu saptanmış. İyileşmenin yolu politikleşmeden, önlemenin yolu politika belgeleri oluşturmaktan geçiyor. TTB Cinsel Şiddeti Önleme ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme Yönergesinin amacı da tekrarlayan travmaları önleyebilecek, şiddete uğrayanı güçlendirecek mekanizmalar oluşturarak şiddetin açığa çıkmasını ve önleme araçlarının devreye girmesini sağlamak, şiddetin ortadan kaldırılması için etkin adımlar atmaktır.

Anahtar sözcükler: Cinsel şiddet, yönerge, toplumsal cinsiyet eşitliği

Sexual Violence

Abstract: Violence against women is any behaviour that is based on gender, hurts women, harms them physically, sexually, mentally or economically, puts pressure on women in public or private life and leads to restriction of freedoms. Sexual violence is the physical, mental and social harm caused to a person by any sexual act, attempt or words with sexual content without the consent of the victim, by using pressure or in situations where consent is not sought (such as under the influence of drugs, mental disability, being a child). In Turkey, one out of every three women has been subjected to physical or sexual violence since the age of 15. Women who are subjected to sexual violence often do not tell that they have been subjected to violence because they think that they will not be believed and that they will be blamed. If the perpetrator and the victim are from the same family, institution, political or social environment, families or communities may prefer to conceal or deny as a self-protection strategy, and if the victim does not receive the help and support she expects from her environment when the incident is revealed, it may lead to a secondary injury and betrayal trauma. Environments where the victim has good support systems and can share their distress are very important for healing. If there is also the perception that there is no justice and that the perpetrator gets away with it, the person’s helplessness and hopelessness increases exponentially. In the follow-up study of rape victims, it was found that women with high recovery rates were those who were active in the anti-rape movement. The way to recovery is through politicisation, and the way to prevention is through creating policy documents. The aim of the Turkish Medical Association Directive on Preventing Sexual Violence and Promoting Gender Equality is to create mechanisms that can prevent recurrent traumas, empower the victim of violence, ensure that violence is revealed and prevention tools are activated, and take effective steps to eliminate violence.

Key words: Sexual violence, directive, gender equality

1. Cinsel Şiddet Tanımı

Kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayanan, kadını inciten, fiziksel, cinsel, ruhsal veya ekonomik olarak zarar veren, toplum yaşamında ya da özel hayatında kadına baskı uygulayan ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yol açan her türlü davranıştır. Cinsel şiddet ise mağdurun rızası olmadan, baskı kullanarak ya da rızasının aranmayacağı durumlarda (uyutucu-uyuturucu ilaç etkisi altında, zihinsel engelli, çocuk olmak gibi) herhangi bir cinsel hareket, girişim,

cinsel içerikli sözler ile kişinin fiziksel, ruhsal ve sosyal zarar görmesidir (**Dünya Sağlık Örgütü 1996**).

Birleşmiş Milletler, ‘Kadına Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirisi’ kadına yönelik şiddet türlerini toplumsal ve aile içi şiddet olarak ikiye ayırır.

Toplumsal şiddeti, tecavüz, zorla cinsel ticaret, satış ve tecavüz, gözaltında cinsel istismar, toplumsal ayrımcılık olarak.

*Psikiyatr Dr.,TTB Cinsel Şiddeti Önleme ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme Esgüdüm Kurulu Üyesi (ORCID No: 0009-0002-6095-348X)

Geliş Tarihi / Received : 15.10.2024

Kabul Tarihi / Accepted : 21.11.2024

Aile içi şiddeti ise fiziksel / cinsel / duygusal / ekonomik, "namus" cinayeti, çocuk istismarı, evlilikte tecavüz olarak sıralayabiliriz (**United Nations 1993**).

Cinsel şiddetin formlarını ise tecavüz, cinsel saldırı ve pedofili olarak ayırabiliriz

1.a. Tecavüz;

Kanuni onay olmadan vajinal ya da anal penetrasyon olarak tanımlanır, üçe ayrılır;

- Evlilik içi tecavüz
- Cinsel saldırıya bağlı tecavüz
- Yabancı birisi tarafından tecavüz

Evlilik içi tecavüz sık yaşanmasına rağmen birçok ülkede tecavüz veya suç olarak görülmemektedir. Evlilikte kadının rızası olmadan kocasının zorlamasıyla veya şiddet uygulayarak cinsel ilişkide bulunulması kadının katlanması gereken bir durum olarak görülmektedir (**Auster ve Leone 2001**).

Tecavüzcü sıklıkla bir aile üyesi, arkadaş, iş arkadaşı, bilinen yakın bir kişi olabilir. Yabancılar tarafından işlenen tecavüz veya cinsel zorlama cinsel suç olarak tanımlanırken birçok kültürde evlilik içi veya sevgili tarafından yapılan tecavüz yok sayılmakta ve göz yumulmaktadır. Kişinin rızası olmadan yaşanan tüm cinsel eylemler mağdura yakınlığına bakılmaksızın kim tarafından gerçekleşirse gerçekleştirilsin cinsel şiddet olarak değerlendirilmektedir (**Jewkes ve ark. 2002**). Yani kadınlar daha çok yakınları tarafından tecavüze uğramaktadır.

1.b Cinsel saldırı

Tecavüz dışındaki diğer tüm eylemler; cinsel doku nuşlar, sürtünme, öpme, oral seks (failin kurbanı yaptığı ya da fail tarafından kurbanı yaptırılan) cinsel saldırı olarak tanımlanmaktadır.

Bireyin fiziksel ve psikolojik bütünlüğüne yönelik en ağır suçlardan biri olan cinsel saldırı cinsel bir eylem değil cinselliğin sadece araç olarak kullanıldığı bir şiddet suçudur.

1.c. Cinsel taciz

Cinsel içerikli sözler, tavırlar, laf atmalar, ısrarcı bakışlar veya sarkıntılık gibi kadınları cinsel yönden rahatsız eden davranışların hepsi cinsel tacizdir.

1.d. Pedofili

Ergenlik dönemi öncesindeki çocuklara yönelik cinsel davranışlardır. Pedofiliklerin %50'si çocuklara cinsel istismar yapar, kalan %50 ise çocuklara yönelik cinsel davranış yapmadan şiddet uygular. Çok

seyrek olarak da çocukların akranları tarafından birbirlerine yönelik cinsel davranışlar görülür.

1.e. Flört şiddeti

Flört şiddeti en sık olarak flörtün başladığı 13-23 yaş aralığında romantik ilişkilerde görülmektedir. Genellikle flört ilişkisinde olan iki kişi arasında gerçekleşen her türlü sözlü, duygusal, fiziksel veya cinsel tacizi ifade eder. Bu tür şiddet, genellikle bir tacizcinin partnerinin düşüncelerini ve eylemlerini kontrol etme arzusunun sonucudur; tutkuyla değil, güçle ilgilidir. Tacizci, bu kontrolü elde etmek için genellikle duygusal, sözlü, fiziksel ve cinsel taciz dahil olmak üzere çeşitli taciz yöntemleri kullanır.

2. Cinsel Şiddet Kapsamına Girenler

- Evlilik içi tecavüz
- Ensest
- Namus cinayetleri
- Kadın bedenini ve cinselliğini aşağılayacak şekilde konuşmak
- Teşhircilik yapmak, pornografik görüntüler izlemeye zorlamak
- Sürekli takip ederek telefon, internet gibi teknolojik araçlarla cinsel içerikli materyaller ya da konuşmalarla rahatsız etmek
- Onay almadan, çıplak ve cinsellik içeren görüntüler çekmek ve cinsel içerikli görüntüleri yaymak veya yaymakla tehdit etmek
- Başka kişilerle cinsel ilişkiye girmeye zorlamak
- Seks işçiliğine zorlamak
- Başka kişilerle cinsel ilişkiye girerken seyretmeye veya seyredilmeye zorlamak
- Kadın genital mutilasyonu

(**Koss ve ark. 1994, Watts ve Zimmerman 2002**)

3. Cinsel Saldırı Oranları

FRA(European Union Agency for Fundamental Rights) tarafından 28 Avrupa Birliği Üyesi ülkelerde yaşayan 42.000 kadınla yapılan görüşmelerde yakın ilişkideki partnerleri tarafından kadınların %33'ünün 15 yaşından itibaren cinsel, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları saptanmış. Kadınların %25'i yaşamları boyunca tecavüze uğramakta %44 kadına tecavüze kalkışılmakta, %22'sinde cinsel saldırı bildirilmiş. Buna rağmen birçok fail serbest (**Goodey 2017; Campbell 2002**).

Altınay ve Arat'ın yaptığı çalışmaya göre Türkiye'de her üç kadından biri 15 yaşından itibaren fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalıyor (**Altınay ve Arat 2008**). Kadınlara yönelik aile içi şiddetin sadece %14'ü resmi kayıtlara geçiyor. Şiddete maruz kaldığı ilişkisini bitiren kadınlar risk altında olmaya devam ediyor. Her beş kadından ikisi partneri tarafından psikolojik şiddet görüyor. 15 yaşından itibaren kadınların %18'i ısrarlı takip mağduriyeti yaşıyor. Kadınların yaklaşık %12'si 15 yaşından önce yetişkin biri tarafından cinsel istismara maruz kalıyor. Partner şiddetine maruz kalan kadınların %42'si hamilelik döneminde de şiddet görüyor (**Bailey 2010**). Kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları psikolojik şiddet oranı %44. Yaşamlarının bir döneminde ekonomik şiddete maruz kalan kadınların oranı ise %30.

4. Saldırgan/Fail Kim?

Çocukluk çağıında aile içi şiddete maruz kalmak ve şiddete tanıklık etmek, kadınların yetişkinliklerinde eşleri tarafından şiddete maruz kalmalarını, erkeklerin de yetişkinliklerinde eşlerine şiddet uygulamalarını arttıran etkenlerin başında gelmektedir (**Coker ve ark. 2000**). Aile içi şiddete maruz kalan veya tanık olan çocuklarda içselleştirilen korku, öfke, çökkünlük duyguları ve bu duygularla şekillenen ruhsal yapı, şiddetin farklı biçimlerini ortaya çıkaran bir saldırganlık kaynağı yaratmaktadır. Böylece, şiddet kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır (**Vahip 2007**).

Mor Çatı'nın 2016'da yaptığı araştırmaya göre; Cinsiyetçi erkek şiddeti; Koca, baba, ağabey-kardeş, diğer aile bireyleri, çocukları, patron, amir, iş arkadaşı, asker, polis tarafından olmaktadır (**Mor Çatı 2016**). Mağdura 18 yaşından önce cinsel ya da fiziksel şiddet uygulayanlar, çoğunlukla aile ve akrabalar olmaktadır (**Bıkmaz ve Yüksel 2010**). Sosyal ilişkinin düzeyi ne kadar yakınsa zorlamaya o kadar çok göz yumuluyor. Cinsel ilişkiye zorlanma eylemi bir yabancı tarafından yapıldığında tecavüz olarak kabul edilebiliyorken aynı eylem bir tanıdık tarafından yapıldığında tecavüz olarak kabul edilmiyor. Tecavüzlerin hemen hepsi aslında tanıdıklar ya da yakınlar tarafından yapıldığından, hemen hemen bütün tecavüzler hukuken tanınmıyor. Evlilikte cinsel erişim için daimi ve mutlak bir hak bahşeden pek çok duruma ve her derecede zora yasal olarak izin veriliyor.

5. Cinsel Şiddetin Sonuçları

Cinsel saldırıya bağlı uisid, homosid, AIDS hastalığı sebebiyle ölümler görülüyor.

Cinsel şiddetin fiziksel sonuçları; İstenmeyen gebelik, infertilite, kronik pelvik ağrı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, cinsel istekte azalma, genital irritasyon, cinsel ilişki sırasında ağrı, kronik pelvik ağrı, obezite veya anoreksiya, üriner sistem hastalığı, GIS hasta-

lıklar, jinekolojik veya doğum komplikasyonları, yorgunluk, bulantı cinsel şiddete maruz kalan kadınlarda sık görülen belirtiler ve hastalıklardır (**Campbell ve Soeken 1999**).

Cinsel şiddetin psikolojik sonuçları ise; Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), sosyal fobi, depresyon, cinsel işlev bozukluğu, madde kullanımı, korku, konfüzyon, anksiyete, suçluluk görülüyor (**Damka 2009**). Cinsel saldırıya maruz kalan kişilerde TSSB'nin görülme sıklığı cinsel saldırının biçimine bağlı olarak %30-80 arasında değişmektedir (**Acierno ve Kilpatrick 1999**).

6. Şiddete Uğrayan Kadın Ne Yaşıyor?

Şiddet kadının otonomisi ve haysiyetini aşağılar. Başkalarıyla ilişkide kendi olabilmek inancını tahrip eder, inisiyatif engeller ve bireysel yeterliliği ezip geçer, özgüveni kaybettirir. Eşleri tarafından şiddete maruz kalan kadınların şiddet içeren ilişkilerini neden sürdürdükleri veya ayrıldıkları eşlerine neden geri döndükleri sorulur, bu kadınlar mazoşist oldukları için değil birçoğu çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından istismara ve şiddete maruz kaldıkları için travmatik bağlanmalar yaşamaktadır ve şiddet döngüsünden çıkamadıkları için eşlerini bırakamamaktadırlar (**Young ve Gerson 1991**).

Cinsel şiddete uğrayan kadın kendisine inanılmayacağı, kendisinin suçlanacağı düşüncesiyle çoğu kez şiddete uğradığını söylemez. Saldırgan ve mağdur aynı aileden, kurumdan, politik veya sosyal çevreden ise aile veya topluluklar kendini koruma stratejisi olarak gizlemeyi veya inkar etmeyi tercih edebilir, yaşanan olay ortaya çıktığında mağdur çevresinden beklediği yardımı alamaz ve desteği göremezse ikinci bir yaralanmaya ve ihanet travmasına yol açabilir (**Ford ve Courtois 2009**). İlk kez Jennifer Freyd tarafından kavramsal olarak tanımlanan ihanet travması özetle; kişilerin güvendiği kişi ya da kuruluşlar tarafından suistimal edilmesi olarak ifade edilebilir. İhanet travması kişinin saldırganla yakın güven ilişkisinde olduğu, aynı zamanda aralarındaki ilişkiye kişinin ihtiyaç duyduğu durumlarda yaşadığı ruhsal travmadır. Bunu neden göremediği sorusu, kişinin kendisine olan güven ve inancını temelden sarsar (**Freyd 1994**).

7. Cinsel Saldırıya Uğrayan Kişide Görülen Klinik Belirtiler;

DSM-5'e göre, travmaya verilen en yaygın tepkiler üç grup altında toplanabilir. Bunlar;

- Travmayı tekrar deneyimlemek
- Hissizlik ve kaçınma tepkileri
- Aşırı uyarılma tepkileri

Travmanın tekrar deneyimlemek belirtileri, travmanın tamamının ya da belirli parçalarının istenmediği halde hatırlanmasıdır, travmatik olayın zihinde tekrar tekrar yaşanmasına yol açar. Tekrarlayan üzücü rüyalar, kabuslar görme ve uykusuzluk ve geri dönmeler (flashback) de tekrar deneyimleme belirtilerindedir.

Hissizlik ve kaçınma tepkileri, travma yaşayan kişiler daha sonrasında duygusal olarak çok rahatsız edilecek olaylar yaşasa bile hiçbir şey hissetmediklerini söylerler. Travmayı düşünmekten ve travma hakkında konuşmaktan kaçınırlar

Aşırı uyarılma tepkileri, travmanın çeşitli parçaları tekrar deneyimlendiğinde, ya da travmayı hatırlatan bir şeyle karşılaşıldığında ortaya çıkar. Bu belirtiler;

1. İnsanlara ya da nesnelere karşı sözel ya da sözel olmayan saldırganlıkla dışa vurulan, kızgın davranışlar, öfke patlamaları
2. Sakinmaksızın davranma ya da kendine zarar verici davranışlarda bulunma
3. Her an tetikte olma
4. Abartılı irkilme tepkileri gösterme
5. Odaklanma güçlükleri
6. Uyku bozukluğu (DSM-5)

Yaşanan travmatik olaylar temel insan ilişkilerinde sorunlara yol açar. Dünyanın iyilikle dolu, anlamlı ve önemli olduğu, yaşamın adil ve hakkaniyetli olduğu inancını alt üst eder. Aile, arkadaşlık, sevgi ve toplum bağlarını zedeler. Travmatik olay kişinin başkalarıyla ilişkide kendi olabilmek inancını tahrip eder, kendini değersiz olarak algılamasına yol açar (**Joseph ve ark. 1997**)

Cinsel saldırıya uğrayan kadınlar hem kendilerini riske attıkları için hem de etkili bir şekilde direnemedikleri için çoğu kez kendilerini sert şekilde cezalandırırlar. Aslında bunlar tam da tecavüzcünün, kurbanını suçlamak ve tecavüzü haklılaştırmak için kullandığı argümanlardır. Mağdur yaptığı hiçbir şeyin tecavüzcünün suçunu herhangi bir şekilde bağışlatmayacağını net olarak anlayana kadar, davranışının adil bir değerlendirmesini yapmaya başlayamaz. Bu noktada mağdur, utancının üstesinden gelmek ve davranışlarını adil olarak değerlendirmek için başkalarının yardımına ihtiyaç duyar. Gerçekçi yargılar, aşağılanma ve suçluluk hissini azaltır. İnsafsız eleştiri veya görmezden gelinmesi mağdurun kendini suçlamasını ve yalnızlığını artırır. Geleneksel sosyal tavırlar, yalnızca tecavüzlerin hemen hepsinin bir ihlal olduğunu kabul etmemekle kalmaz, kurbanın sorumlu olduğu, rızaya dayalı

cinsel ilişki olarak da yorumlar. Kadınlar tecavüzde yalnızca ırzlarına geçildiğini değil, haysiyetlerinin de kırıldığını hissederler (**Herman 1992**).

8. Adalet Duygusu Gerçekleşmediğinde

Travma araştırmaları, gelişen rahatsızlıklarda travma sonrasında yaşananlara vurgu yapmaktadır. Kişinin destek sistemlerinin iyi olduğu, sıkıntısını paylaşabildiği ortamlar iyileşme için çok önemli. Bir de adaletin olmadığı, zarar verenin yanına kâr kaldığı algısı olursa kişinin çaresizliği ve umutsuzluğu katlanarak artmaktadır. Adalet arama çabaları çoğu kez daha fazla travmatize olmaya yol açar, zira hukuk sistemi çoğu kez tecavüz mağduruna açıkça düşmandır. Hukuk sistemi erkekleri devletin üstün gücünden korumak için dizayn edilmiştir, kadın ve çocukları erkeğin üstün gücünden korumak için değil. Bu nedenle de faile birçok nedenle cezasını düşürmek için indirim uygulanmakta hatta bu bazen cezasızlığa yol açmaktadır.

Cinsel şiddet davalarında indirim sebepleri, failin saygın tutumu, eski sevgili olması, mahkemeye giderken takım elbiseyle gittiği için "iyi hal" indirimi, cinsel şiddete uğrayan kadının ruh sağlığı bozulmadı, bakire değildi, cilve yaptı, rızası vardı gibi nedenlerle faile ceza indirimi uygulanmaktadır. Her yıl birçok cinsel şiddet suçu cezasız kalmaktadır.

9. Cinsel Şiddete Uğrayan Kadına Yaklaşım, Neler Yapılmalı?

Kadına yönelik şiddeti önleme stratejileri ve bu şiddetle mücadele toplum sağlığı açısından çok önemlidir. Cinsel saldırı konusunda deneyimli merkezler oluşturulmalı, bu merkezlerde; uygun muayene ortamı, çok disiplinli değerlendirme sağlanmalıdır (**Tırtıl ve Yüksel 2012**).

Destekleyici ve güven veren bir yaklaşım geliştirmek, kadını refakatçilerinden ayırarak öyküsünü dinlemek gerekir. Psikiyatrik değerlendirmeler sırasında, farklı travmaların ve özellikle ifade edilmesi güç olan cinsel travmanın sorulması, kadının yaşadıklarını anlatmasını kolaylaştırır. Şiddet tehdidinin sürüp sürmediği tespit edilmeli. Bağlantılı tıbbi sorunlara müdahale edip, mutlaka ayrıntılı kayıt gerekiyorsa rapor tutulmalı. Şiddete uğrayan kadın için bir güvenlik planı geliştirilmeli, yeterli sosyal ve yasal destek sağlanmalıdır, bu destekler sağlanmazsa şiddetin süregelenleşmesine yol açabilir. Bütün bu süreçlerde kadının kararlarına saygılı olunmalıdır.

Düzenlenen raporla kadının polise, jandarmaya, kaymakama, savcılığa, baroya, ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)'na bağlı Sosyal Hizmet

Merkezlerine, ŞÖNİM (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi)'ne başvurabileceği bildirilmelidir.

Kadını şiddet uygulayan kişiden uzaklaştırıp, hastaneden çıkınca eve dönmek dışında ne yapabileceği konusunda yönlendirilmeli. 6284 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'dan söz edilmeli ve ilgili kurumların adres ve telefonları verilmelidir.

Cinsel şiddete uğrayan kişinin psikolojik destek alması iyileşme sürecini olumlu etkiler. Terapide, travmatik deneyimlerce harap edilen, güven, ottonomi, inisiyatif, yeterlilik, kimlik ve yakınlık kapasitelerinin terapi süresince yeniden geliştirilmesi desteklenmelidir.

10. Kimler İyileşiyor?

Yardım alanlar, yüksek sosyallik içinde olanlar, sakinliklerini, başkasıyla bağlarını, moral değerlerini, anlam duygusunu koruyabilenler, sosyal destek alabilenler; Destekleyici aile, sevgili ya da arkadaşlara sahip olanlar, onların koruma ve bakımı kuvvetli bir sağaltım etkisi yapabiliyor.

Tecavüz mağdurlarından en az semptom gösterenler bir erkekle yakın bir sevgili ilişkisi yaşayanlardır, bir tecavüz mağdurunun kendi cinselliğini kurtarmak için bir otonomi ve kontrol duygusu tesis etmeye ihtiyacı vardır. Tekrar güven duysa bile, her canı istediğinde seks talep etmeyen, işbirlikçi ve duyarlı bir eşe ihtiyacı vardır. Tecavüz mağdurlarının takip çalışmasında Burgess ve Holmstrom en iyi iyileşen kadınların tecavüz karşı hareketinde aktif olanlar olduğunu keşfettiler. İyileşmenin yolu politikleşmeden, önlemenin yolu politika belgeleri oluşturmaktan geçiyor (**Burgess ve Holmstrom**).

11. İstanbul Sözleşmesi Süreci

Politika belgeleri oluşturmada İstanbul Sözleşmesi çok önemli bir role sahiptir. İlk defa uluslararası bir sözleşmede toplumsal cinsiyet ve kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet tanımları yapıldı.

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi sözleşmesi 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılmış olması nedeniyle kısaca İstanbul Sözleşmesi olarak bilinmektedir ve Türkiye 2011'de sözleşmeyi ilk imzalayan ve parlamentosunda onaylayan ilk ülke oldu. Sözleşme 1 Ağustos 2014'te yürürlüğe girdi (**İstanbul Sözleşmesi 2011**). 2012'de 6284 sayılı "Ailenin korunması kadına karşı şiddetin önlenmesine dair" kanun İstanbul Sözleşmesi'ne dayanılarak çıkarıldı (**6284 Sayılı Kanun 2012**). 46 imzacısı bulunan anlaşmadan çekilen ilk ülke de Türkiye oldu. Oysaki İstanbul Sözleşmesi'nin temel amacı kadınları ve kız çocuklarını toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten korumaktır.

12. TTB Cinsel Şiddeti Önleme ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme Yönergesi

TTB Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolunun çalışma alanları;

Ekonomik, toplumsal, siyasal, hukuki ve sosyal alanda; erkek egemen sistem nedeniyle geri plana itilen kadınların yaşadığı eşitsizliğe karşı verilen mücadeleyi desteklemek.

Kadın emeğinin görünür kılınması ve örgütlenmelerinin önündeki tüm engellerin kaldırılması.

Kadınların bedenini ve cinselliğini denetleyen ve kadınlar üzerinde erkeklerin tahakküm kurmak için kadınlara karşı sistematik bir şekilde yürüttüğü devlet ve erkek şiddetinin her biçimine karşı mücadele etmektir.

Sağlık alanında çalışan kadınların görünmezliğine koşut olarak, kadın hekimler ve kadın sağlık çalışanları da çalışma alanlarında görünmez olabiliyor. Kadınlar sıklıkla eleştirilerinin susturulması ya da dikkate alınmaması durumuyla karşı karşıya kalabiliyor. Ayrımcı davranışlar, cinsel taciz ve şiddet, eşit olmayan çalışma yaşamının göstergeleridir. Cinsiyet eşitliği konusunda çalışmaları olan Kadriye Bakırcı'ya göre, çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet eşitliğinin olmaması durumunda ortaya çıkan şiddet ve taciz; Şiddete uğrayan kişinin kişilik haklarının, çalışmaya hak ve özgürlüğünün, uygun koşullarda, insan onuruna yakışır bir ortamda çalışma hakkının, çalışanların iş sağlığı ve güvenliğinin, çalışma barışının ihlaline yol açmaktadır (**Bakırcı 2020**). Çalışmalar, kadın sağlık çalışanlarının maruz kaldıklarını şiddet olarak tanımlamadıklarını, sağlık alanında toplumsal cinsiyete dayalı şiddet tanımlamak konusunda hala direnç olduğunu gösteriyor. Kendisine inanılmayacağından korkma, kendisini suçlama ya da damgalanma korkusu kadınların yaşadığı şiddeti ifşa etmekten kaçınmasına neden oluyor. Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısına sahip olmayan kişilerce yönlendirildiklerinde ifşa etmeleri zor olabiliyor ya da ifşa sonrası yürütülen süreçler de zorlayıcı ve travmatik biçime dönüşebiliyor. Cinsiyetçi şiddete maruz kalan kadınlara karşı "mağdur suçlayıcılığı" çok yüksek oranlardadır. Bir taciz veya şiddet iki kişi arasında yaşanmış olsa bile kurumun bütününe ilgilendirir. TTB Cinsel Şiddeti Önleme ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme Yönergesi'nin amacı da tekrarlayan travmaları önleyebilecek, şiddete uğrayanı güçlendirecek mekanizmalar oluşturarak şiddetin açığa çıkmasını ve önleme araçlarının devreye girmesini sağlamak, şiddetin ortadan kaldırılması için etkin adımlar atmaktır.

İlk olarak İstanbul Tabip Odası Kadın Komisyonu üyeleri tarafından 2 yıl süren bir emek ve çalışma sonucu "Cinsel Şiddeti Öleme ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme Yönergesi" oluşturuldu ve 2018 yılında İTO Genel Kurulunda kabul edildi. Daha sonra bu yönergenin TTB ve diğer tabip odaları tarafından da ortaklaştırılması için TTB Kadın Sağlığı ve Kadın Hekimlik Kolu Yürütme Kurulu, İTO Kadın Komisyonu ve TTB, Ankara ve İstanbul TO avukatları tarafından yapılan ortak çalışma ile yeniden düzenlendi. Daha sonra tek gündem ile yapılan TTB Kadın Sağlığı ve Kadın Hekimlik Kol toplantısına yönerge getirildi. Bunları görebildiğimiz bir pencereden kendimize, örgütümüze ve mücadelemize katkı sunacak, eşitlik perspektifinden her türlü şiddetin son bulduğu bir ortamı oluşturmanın adımı olarak bu yönergeyi TTB Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu olarak çalıştık. Bu yönerge TTB Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu üyelerinin kolektif emeğiyle oluşturulmuştur. Bu nedenle de kadın örgütlenmesi içinde önemli bir yere sahip olmanın verdiği sorumlulukla TTB Kadın Sağlığı ve Kadın Hekimlik Kolu yönergeyi 2021 yılında TTB 73. Büyük Kongre'ye karar önerisi olarak sunmuş ve oybirliğiyle kabul edilmiştir. Bu yönergenin amacı, hekimlerin, meslektaşlarına veya üçüncü kişilere (sağlık çalışanları, hastalar, eşi vb) yönelik cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği veya bir başka temelde ayrımcılık göstermesini; cinsel şiddeti ve kadına yönelik her türlü şiddeti ve bunların kaynağı olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele etmektir. 2021'den beri özellikle Kadın Hekim Komisyonları'nın olduğu odalarda olmak üzere toplam 10 tabip odasında "Cinsel Şiddeti Önleme ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme" birimleri kuruldu, birimi olmayan odalarda cinsel şiddete uğrayan kişilerin başvurulabilmesi için TTB "Cinsel Şiddeti Önleme ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme Eşgüdüm Kurulu" kuruldu. Bu birimler kurulduğundan beri öncelikle birimlerde yer alan kişilere yönelik olmak üzere "Kadına Yönelik Şiddette Psikolojik İlyardım (LİVES Yaklaşımı)" eğitimleri düzenlendi, birimler kurulduğundan beri hem birimlerin olduğu bilindikçe hem de kadınların cinsel şiddete dair farkındalığı arttıkça başvurular da artmaktadır. Bu birimlerin görevi şikayette bulunan kadınlarla görüşerek ihtiyaçlarının tespit etme, dayanışma sağlamak, şiddete uğrayan kişinin tekrar tekrar konuşturulup travmatize olmasını engellemek ve karar verici Onur Kurulu'na sunulacak raporlar hazırlamaktır (TTB 2021).

Kaynaklar

Acierno R, Kilpatrick DG, Resnick HS (1999) Post-traumatic stress disorder in adults relative to criminal victimization: Prevalence, risk factors and comorbidity. *Posttraumatic Stress Disorder- A Comprehensive Textbook*. PA Saigh. JD Bremner (Ed), Boston. Allyn&Bacon, s.44-68

- Altınay A ve Arat Y** (2008) *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet: İstanbul Metis Yayınları*
- Amerikan Psikiyatri Birliği** (2013) *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, Beşinci Baskı (DSM-5) (Çev, E Köroğlu)*. Ankara, Hekimler Yayın Birliği, 2013
- Auster CJ, Leone JM** (2001) Late adolescents perspectives on marital rape: The impact of gender and fraternity/sorority membership. *Adolescence*, 36(141):141-152
- Bailey BA** (2010) Partner violence during pregnancy: prevalence, effects, screening and management. *Int J Womens Health*, 9:183-197
- Bakarçı K** (2020) İş Hayatında Kadına Yönelik Şiddet ve Mobbing Erişim Tarihi: 15.11.2024 <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/Dergi/Dergi151/42/>
- Bıkmaz PS, Yüksel Ş** (2010) Cinsel saldırı sonrası somatik belirtiler, intihar davranışı ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi*
- Burgess AW, Holmstrom LL** (1974) Rape trauma syndrome. *Am J Psychiatry*. 1974 Sep;131(9):981-6.
- Campbell JC, Soeken K** (1999) Forced sex and intimate partner violence: Effects on women's health. *Violence Against Women*, 5(9):1017-1035
- Campbell JC** (2002) Health consequences of intimate partner violence. *The Lancet*, 359(13):1331-1336
- Coker AL, Smith PH, McKeown RE ve ark.** (2000) Frequency and correlates of intimate partner violence by type: Physical, sexual and psychological battering. *Am J Public Health*, 90(4):553-559
- Damka Z** (2009) Sığınma evinde kalan şiddet mağduru kadınlar: anksiyete duyarlılığı, travmaya bağlı suçluluk, travma sonrası stres bozukluğu ve psikolojik belirtiler. T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü Uygulamalı Psikoloji AD, Yüksek Lisans Tezi
- Dünya Sağlık Örgütü** (1996) *Violence against women*, WHO Consultation, Geneva, 5-7 February, FRH/WHO/96.27
- Ford JD, Courtois CA** (2009) *Treating complex traumatic stress disorders*. London, The Guilford Press, New-York
- Freyd, J.J.** (1994) Betrayal Trauma: Traumatic Amnesia as an Adaptive Respond to Childhood Abuse. *Ethics & Behavior*, 4(4): 307-29.
- Goodey J** (2017) *Violence Against Women: Placing Evidence From a European Union-Wide Survey in a Policy Context*, *J Interpers Violence* Jun;32(12):1760-1791
- Herman J** (1992) *Trauma and Recovery*. New-York, Harper Collins
- Jewkes R, Levin J, Mbananga N ve ark.** (2002) Rape of girls in South Africa. *The Lancet*, 359(9303):319-320
- Joseph S Williams R, Yule W** (1997) *Understanding post-traumatic stress*. West Sussex: John Wiley&Sons
- Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi** (2011) Erişim Tarihi: 15.11.2024 <https://istanbulsozlesmesi.org/sozlesmenin-tam-metni/>
- Koss MP, Heise I, Russo NF** (1994) The global health burden of rape. *Psychol Women Q* 18(4):509-537
- Mor Çatı** (2016) *Mor Çatı 2016 Yılı Faaliyet Raporu*, Erişim Tarihi 02.11.2024 <https://morcati.org.tr/faaliyet-raporlari/401-mor-cati-2016-yili-faaliyet-raporu/>
- Türk Tabipleri Birliği web sayfası** (2021) *Cinsel Şiddeti Önleme ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme Yönergesi* Erişim Tarihi: 15.11.2024 https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/kadin_yonerge.pdf
- United Nations Human Rights** (1993) *Declaration on the Elimination of Violence against Women*, Erişim Tarihi 02.11.2024 <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-elimination-violence-against-women>
- Vahip I** (2007) *Psikanalitik bakış açısıyla aile içi şiddet*. Cinsiyetli olmak: Sosyal bilimlere feminist bakışlar. (Derleyen Z. Direk), İstanbul, YKY
- Watts C, Zimmerman C** (2002) Violence against women: Global scope and magnitude. *The Lancet*, 359(9313):1232-1238
- Young GH, Gerson S** (1991) *New psychoanalytic perspectives on masochism and spouse abuse*. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*. 28(1):30-38
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Hakkındaki Kanun**, Erişim Tarihi: 15.11.2024 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pd>